

De ruïnehagedissen komen eraan!

De Nederlandse herpetofauna wordt alsmar rijker aan soorten. Nadat uit de Limburgse Herpetoatlas was gebleken dat de groene Pad (*Bufo viridis*) en de springkikker (*Rana dalmatina*) zich met natuurlijke populaties op slechts enkele kilometers van de Nederlandse grens bevinden, bleek uit de Drentse atlas dat zowel de springkikker als de Russische rattenslang (*Elaphe schrenkii*) zich hier al met flinke populaties hebben gevestigd. Dat niet iedereen (zeker binnen RAVON) van deze 'verrijking' gediend is moge duidelijk zijn, getuige het verdelgingsplan dat de Amerikaanse brulkikker (*Rana calesbeiana*) in Limburg ten deel valt! Als exoot kan je in ons kikkerlandje maar beter 'low profile' blijven.

Er wordt heel wat afgesleept en illegaal geïntroduceerd met gebiedsvreemde herpetofauna. Vooral stedelijk gebied (tuinvijvers!) en de duinen zijn hierbij oververtegenwoordigd. Denk dan bijvoorbeeld aan boomkikkers op Schouwen, Terschelling of de Amsterdamse Waterleidingduinen, muurhagedissen in Utrecht, vroedmeesterpadden in Utrecht, Amsterdam, Den Haag en Haarlem, hazelwormen in Zuid Kennemerland, sierschildpadden (*Trachemys scripta*) in de Randstad en rond Brabantse en Gelderse steden, maar ook vinpootsalamanders in Drenthe en Italiaanse kamsalamanders (*Triturus carnifex*) op de Veluwe.

Opvallend aspect is de Mediterrane oorsprong van veel in Nederland opduikende dieren. Dit hangt bij de herpetofauna (helaas!) niet samen met het broeikas-effect en dus uit het zuiden oprukkende soorten, zoals bijvoorbeeld al wel is vastgesteld bij de planten (bijenorchis, zeevenkel, Frans walstro), geleedpotigen (wespspin, spookrekel) en vogels (graszanger, bijeneter). Nee, bij de amfibieën en reptielen hangt het vooral samen met onze favoriete vakantiebestemmingen rond de Middellandse Zee. In het geval van de Italiaanse kamsalamanders op de Veluwe spreekt de herkomst nog voor zich maar de boomkikkers op Schouwen bleken uit Kroatië afkomstig. Die van Terschelling bleken zelfs Italiaanse boomkikkers (*Hyla intermedia*). Vroedmeesterpadjes in de Amsterdamse dierentuin Artis zijn Frans van origine en de muurhagedissen uit de Utrechtse Uithof hoogstwaarschijnlijk wederom Italiaans. Een bont internationaal gezelschap dus! Al hoewel ik een broertje dood heb aan dit gesol met dieren zijn er zo nu en dan van die introducties die ik wel weet te waarderen!

Op 17 november vorig jaar werd ik gebeld door een dame uit Grollo. Zij vroeg me wat te doen met een salamander die een buurvrouw in haar bed (!) had aangetroffen. In de veronderstelling dat het een diertje betrof dat had besloten de kou buiten in te ruilen voor de warme klamme lappen binnen, raadde ik haar aan het diertje buiten onder een flinke bult blad te zetten zodat het daar zou kunnen overwinteren of dieper weg kruipen. Tien minuten later belt de dame terug, ze dacht dat het bij nader inzien niet om een salamander ging, maar om een hagedis! En ja, een hagedis in je bed aantreffen vind ik weer van een andere orde, wat doe je daar nu mee?! Ze was aan de hand van een gidsje zelfs aan het determineren geslagen, en

Ruïnehagedis in Grollo (Foto: onbekend)

kwam gezien de felle groene kleur op de kop en nek uit bij de zandhagedis. Nu was mijn nieuwsgierigheid echt gewekt, de zandhagedis komt voor zover bekend niet voor bij Grollo en zijn bovendien in november niet meer fel groen van kleur. Misschien een wat groen gekleurde levendbarende hagedis? Dus verzocht ik haar om wat foto's van het beestje te maken en die

per e-mail op te sturen zodat ik kon zien wat voor soort het was. De foto's kwamen binnen en... vrouwtje ruïnehagedis (*Podarcis sicula campestris*)! Het algemeenste reptiel van het Italiaanse schiereiland. Geen twijfel mogelijk. Meteen teruggebeld met het advies eens in de buurt rond te vragen of er bij iemand uit een terrarium een hagedis was ontsnapt. Een paar uur later belt ze terug, de herkomst is achterhaald.

In augustus waren buurtgenoten van vakantie in Italië thuis gekomen en bij het uitvouwen van de tent, om deze schoon te maken, sprong er een hagedis tevoorschijn! Als verstekeling meegelift in een ingerolde tent dus. Hup, naar buiten toe, maandenlang talloze buurtkatten en dergelijke ontweken en met het kouder worden van de dagen de warmte binnen maar ergens opgezocht. Het bleek hier voor het ontheemde beestje bepaald geen Toscane! Repatriëring zat er niet in, dus heeft een liefhebber die Europese hagedissen verzorgt en kweekt zich erover ontfermt.

Jonge ruïnehagedis in Arnhem (Foto: Lydia Titzing)

Een week later werd ik via via getipt over een hagedis die tevoorschijn sprong bij het snijden van een in folie verpakte broccoli-stronk uit de supermarkt! Dat de dame die deze ontdekking deed zich rot schrok, laat zich makkelijk raden. Oorsprong van deze broccoli, jawel, Italië. Een berichtje over dit voorval verscheen woensdag 1 december op www.natuurbericht.nl.

nl onder de titel 'Pasta con broccoli e Lacertola'. Hier is het diertje foutief gedetermineerd als Westelijke smaragdhagedis (*Lacerta bilineata*), gezien de foto betreft het ook hier een ruïnehagedis! De toekomst van dit exemplaar is ongewis, het is in de tuin vrij gelaten, waar het weg kroop tussen de biezen. Koning winter viel kort daarna onverbiddelijk in. Afwachten dus of het diertje zich straks in de voorjaarszon op de warme biezen komt koesteren...

Geruchten over mee liftende reptielen en amfibieën zijn er al langer. Erg bijzonder dus dat er in één maand tijd twee goed gedocumenteerde gevallen opduiken! Zijn ruïnehagedissen van zins ons koude kikkerlandje te koloniseren? Ze schuwen overduidelijk geen middelen om hier terecht te komen, zoveel is zeker! Na alle negatieve berichtgeving eindelijk eens een leuke anekdote omtrent, voor onze inheemse soorten voorlopig ongevaarlijke, introducties!

Stephan Huijgens

Boomkikker tussen de garnalen

'Op de visafslag in Breskens is tussen de garnalen een Mediterrane boomkikker (*Hyla meridionalis*) aangetroffen. De boomkikker is meegelift met een van de garnalentransporten uit Marokko, waar onze Hollandse garnalen worden gepeld. Dankzij de koeling in de vrachtauto heeft de kikker Nederland levend bereikt'. (Natuurbericht 5 september 2010)

Augustus en september zijn de maanden dat er relatief veel exotische amfibieën en reptielen in Nederland worden gemeld. Meestal zijn deze afkomstig uit de vakantie landen rond de Middellandse Zee en dat heeft alles te maken met de teruggekeerde vakantiegangers. Soms kan het echter ook op andere manieren en blijken dieren onbedoeld mee te reizen in vrachtwagens.

Zo werd op de visafslag in Breskens, tussen de garnalen, een mediterrane boomkikker aangetroffen (*Hyla meridionalis*), een niet-inheemse soort. Deze boomkikker komt in Nederland niet voor maar wel rond de Middellandse Zee. De boomkikker bleek te zijn meegelift met een van de garnalentransporten van Klaas Puul uit Volendam. Onze Hollandse garnalen gaan ongepeld naar Marokko en komen netjes gepeld weer enkele dagen later terug. In Marokko is de boomkikker opgestapt voor een coole reis van meer dan 2000 kilometer naar Nederland. Omdat de boomkikker koudbloedig is kan hij eenvoudig enkele dagen overleven in een koelcel. De boomkikker werd gevonden door Johnny de Burck en gedetermineerd door Fred Schenk.

Raymond Creemers

(Foto's: Fred Schenk)